

TIDSSKRIFT
for
TEXTILTEKNIK
UDGIVET AF DANMARKS TEXTILTEKNISKE FORENING

11. ÅRGANG (1953)

BLADUDVALGET:

Direktør, dr. phil. *Ed. Saerens* (formand) — fabrikant *Harald Klem* — ingeniør *Sv. Fleischer* — civilingeniør *B. B. Korzen* — civilingeniør, dr. techn. *Kristen Bo* — civilingeniør *Aage Hannover* — civilingeniør *Erik Frydlund* — textilingeniør *Jørgen Starcke* — kontorchef *Poul Sterm* — ekspeditionssekretær *E. Hammershøj* — civilingeniør *Jørgen Mackeprang* — textilingeniør *Aage H. Klem* — civilingeniør *E. Franck* — kontorchef *Herluf Sahlertz* — driftsleder *K. A. Funder* — direktør *Jørgen Tafdrup*.

REDAKTION: Civilingeniør *V. Ahrend Larsen*, Danmarks tekniske Højskole.

Meddelelse fra Terminologicentralen

Udvalget for tekstilterminologi

Udvalget for tekstilterminologi (under Terminologicentralen), hvis sammensætning er angivet, har udsendt sit forslag 2 — Forslag til terminologi vedrørende silke — til kritik. Mag. art. Ellen Olsen Madsen giver en historisk-filologisk kommentar til emnet.

The Danish Commission for Textile Terminology, the members of which are listed in the preceding article, has published its second proposal for a terminology of silk. In conclusion the article gives some historical-philological notes on the subject (by Ellen Olsen Madsen M.A.).

Textilfabrikantforeningen har i samarbejde med Danmarks tekstiltekniske Forening samt Terminologicentralen nedsat et terminologiudvalg med den opgave at bringe orden i den sprogforvirring, der gør sig gældende på mangfoldige områder inden for tekstilterminologien, og som bl. a. vil have betydning på områderne kvalitetsmærkning, toldnomenklatur etc.

Udvalget har udarbejdet efterfølgende Forslag 2*), der hermed offentliggøres til kritik. Forslaget er mangfoldiggjort og tilsendt enkelte institutioner og virksomheder og kan af interesserede rekvireres hos Terminologicentralen, Danmarks tekniske Bibliotek, Øster Voldgade 10, København K., så længe oplag haves. Bemærkninger til forslaget modtages samme sted inden 1. januar 1954.

Udvalgets sammensætning er følgende:

Fra Textilfabrikantforeningen:

Fabrikant, civilingeniør Rich. Jensen Spalk (formand), Hans Jensens Eftf., Ikast.
Direktør Erik Gravesen,
A/S Valby Strømpfabrik, Trekronergade 147, Valby.
Direktør Ejnar Pedersen,
And/S Kolding Hørfabrik, Kolding.
Fabrikant Sv. Aage Barding,
A/S Johs. Barding, Raadmandsgade 11, N.
Civilingeniør Johan Blou,
Textilfabrikken v/ Joh. Pedersen, Helsingør.

Fabrikant, textilingeniør Aage H. Klem,
A/S Klem & Krüger, Emdrupvej 26, Ø.
Direktør, textilingeniør Erik de la Porte,
Dansk Silkeindustri, Uplandsgade 54, S.

Fra Danmarks tekstiltekniske Forening:

Fabrikant, civilingeniør Holger Johansen,
A/S Holger Johansen, Finsensvej 80, F.
Direktør, textilingeniør Børge K. Hansen,
A/S Hørsholm Klædefabrik, Hørsholm.
Afdelingschef, civilingeniør Benjamin B. Korzen,
Magasin du Nord, Kgs. Nytorv, K.
Forstander, civilingeniør Jørgen Mackeprang,
Danmarks Textilfagskole, Stokhusgade 5, K.
Forstander, civilingeniør Morten Tvede,
Den Danske Farverskole, Bülowsvej 34, V.
Afdelingschef, civilingeniør Erling Franck,
Dansk Textilforskningsinstitut, Sølvgade 83, K.
Kontorchef Poul Sterm,
Textilfabrikantforeningen, Vester Farimagsg. 20, V.

Fra Terminologicentralen:

Direktør, civilingeniør H. E. Glahn,
Dansk Standardiseringsråd, Vesterbrogade 1, V.
Overbibliotekar Arne J. Møller,
Danmarks tekniske Bibliotek, Østervoldgade 10, K.
Ordbogsredaktør, cand. mag. Jørgen Glahder,
Kochsvej 25, V.

Som sekretær for udvalget fungerer sekretær, mag. art. Ellen Olsen Madsen.

Forslag 2. FORSLAG TIL TERMINOLOGI VEDRØRENDE SILKE

Natursilke, en (na'tu'r,selgø) flertal mangler (opr. kinesisk: "se" over græsk og latin: "seres"),
no. og sv.: natursilke, fr.: soie (f), eng.: silk, ty.: Seide (f).

Fibre fra silkesommerfuglelarvernes kokoner.

Natursilkefibrene er opbygget af æggehvidestoffet fibroin, omgivet af silkelim, der består af æggehvidestoffet sericin (dette sidste fjernes ved afkogning). Den almindelige silkesommerfugl er Bombyx mori, der opdrættes; desuden findes blandt andre: Antheraea paphia, som lever vildt i naturen og spinder kokoner, hvis fibre betegnes tussahsilke.

NB. Betegnelsen natursilke kan forkortes til silke; står ordet silke alene, betegner det således udelukkende natursilke. Betegnelsen helsilke bør undgås, da den kan opfattes som en kvantitetsbetegnelse og ikke en kvalitetsbetegnelse.

Afhaspet natursilke.

Afhaspet natursilke, en (lau,hasbød na'tu'r,selgø) flertal mangler,
no.: hespet natursilke, sv.: avhasplad natursilke,
fr.: soie (f) en écheveaux, eng.: reeled silk, ty.: Haspelseide (f).

Kontinuerlige fibre afviklet direkte fra kokonerne.
NB. Betegnelsen afhaspet natursilke kan forkortes til haspesilke.

Grège, en (l'græs) flertal mangler (af italiensk greggia over fransk grège = rå),
no. og sv.: grège, fr.: grège (f), eng.: grege, raw silk, ty.: Grège (f).

Usnoet eller svagt snoet natursilkegarn bestående af fibre haspet af mindst tre kokoner.

Organzin, en (l'argan,sin) flertal mangler (af byen Urgentsch ved Aralsøen),
no. og sv.: organsin, fr.: organsin (m), eng.: organzine, ty.: Organzin (m).

Natursilkegarn bestående af to eller flere grège-tråde, der først er snoet i enten s- eller z-retning,

*) Forslag 1 vedr. kemofibre, rayon, rayonuld m. m. blev publiceret i »Tidsskrift for Textilteknik« 9. årg. (1951), side 229—231. Red.

ca. 500 snoninger pr. m. og derefter er sammen-
tvundet i modsat retning med ca. 500 tvindinger
pr. m.; anvendes især til kædegarn.

Grenadine, en (ˈɡrenad̥iːn) flertal mangler (af by-
en Granada i Spanien),
no.: grenadin, sv.: grenadine, fr.: grenadine (f),
eng.: grenadine silk, ty.: Grenadinseide (f).

*Natursilkegarn bestående af to eller flere grège-
tråde, der først er snoet i enten s- eller z-retning,
ca. 1700 snoninger pr. m., og derefter er sammen-
tvundet i modsat retning med ca. 1600 tvindinger
pr. m.*

Trame, en (ˈtraːmə) flertal mangler (af latin trans
= tværs),
no.: tramsilke, sv.: tramesilke, fr.: soie (f) trame,
eng.: tram, ty.: Tramseide (f).

*Natursilkegarn bestående af to eller flere grège-
tråde, der er tvundet sammen i Z-retning med ca.
135 tvindinger pr. m.; anvendes især til skudgarn.*

Silkecrêpe, en (ˈselgəˌkræb) flertal -er (af latin
crispare = krølle),

no.: (silke) krepp, sv.: (silke) kräpp, fr.: crêpe
(de soie), eng.: (silk) crepe, crape, ty.: (Seide)
Krepp (m), Crêpe (f).

*Natursilkegarn med ca. 3000 enten s- eller z-drej-
ninger pr. m.*

Affaldssilke.

Affaldssilke, en (ˈaufalˌselgə) flertal mangler,
no. og sv.: avfallssilke, fr.: déchets (mpl) de soie
(f), eng.: silk waste, ty.: Seidenabfall (m).

*Natursilkeaffald fra haspning, doublering, tvinding
og spinding.*

Forskellige betegnelser for silkeaffald er *floksilke*,
floretilsilke, *flossilke* og *vatsilke*.

Schappe, en (ˈʃjab eller ˈʃjabə) flertal mangler (af
tysk Schappe = silkeaffaldsgarn),

no.: schappe, sv.: chappe, fr.: chappe (f), schappe,
eng.: spun silk, schappe silk, ty.: Schappe (f).

*Natursilkegarn spundet af affaldssilke, der er
kæmmet før spindingen; fiberlængden er 5–30 cm.*

Bourette, en (ˈbuˌrædə) flertal mangler (af latin
borax, spansk borato, fordi der bruges borax ved
fremstillingen),

no. og sv.: bourette, fr.: bourette (f), eng.:
bourette silk, silk noils, ty.: Bourette (f).

*Natursilkegarn spundet af affald fra schappe-
spinding; fiberlængden er under 5 cm.*

Betyngt silke.

Betyngt silke, en (beˈtøŋˈəð ˌselgə) flertal mangler,
no.: fortyngt silke, sv.: fortyngad silke, fr.: soie
(f) chargée, eng.: loaded or weighted silk, ty.:
chargierte Seide (f).

*Natursilke, der er gjort tungere ved en behandling
med forskellige uorganiske eller organiske mate-
rialer, som optages af silken.*

Parisilke, en (ˈpaˌriˌselgə) flertal mangler (af latin
par = lige),

no. og sv.: parisilke, fr.: soie (f) chargée jusqu'à
l'équivalent du poids perdu par le décreusage (m),
eng.: silk weighted equal to the amount of weight
lost by scouring, ty.: Pariseide (f).

*Natursilke med en betyngning svarende til vægt-
tabet ved sericinets afkogning.
Betyngning over pari angives i procent af pari-
vægten.*

Kommentar til emnet.

SILKE

Silkens hjemland er Kina. Efter traditionen var
kejserinde Si-Ling-Chi, gift med kejser Hwang-Ti
(c. 2700 f.C.), den første, der lod silkeorme opdrætte
og deres kokoner afhaspe. Man fortæller, at kejser-
inden fik ideen ved at se en lille silkelarve i palad-
sets have spinde sin kokon. Hun fik nu den tanke,
at det fine spind kunne komme menneskene til gode,
hvis man lærte at afvikle det. I mange århundreder
fik silkeavl og fabrikationen en hellig karakter i
Kina, og man vogtede skinsygt på silkeormen og på
sede på, at den ikke blev ført ud af landet. Kina
blev kendt som silkens land, og silkevarerne blev
bragt over land gennem det indre Asien og kom der-
fra til Middelhavet gennem Syrien og Ægypten, dog
var der også fra gammel tid en rute, som førte fra
det sydligste Rusland over det kaspiske hav til Sorte-
havet.

Japan var det første land, der røvede silkens
hemmelighed fra Kina. På en mystisk måde for-
svandt engang i det andet århundrede e.C. 4 kine-
serinder, som havde god forstand på silkeavl, fra
deres hjemstavn og blev bragt over Korea til Japan,
men der gik over hundrede år, før silkeavl i større
stil blev almindelig i Japan. Fra Kina må silkeavl
være udbredt til Indien, hvor grækerne på Alexan-
der den Stores togt lærte den at kende. Først meget
senere kom silkekulturen imidlertid til Europa. Der
fortælles, at det omkring år 500 lykkedes to munke,
der havde været missionærer i Kina, at skjule æg af
silkeormen i deres bambusstokke. Ved hjemkomsten
overrakte de deres stokke til kejser Justinian, som
herigennem kunne grundlægge silkeavl i Europa.
På kort tid havde grækerne og syrerne lært kine-
serne kunsten af og kunne dække den store efter-
spørgsel efter silke. Araberne udbredte silkekulturen
til Spanien, og normannerhøvdingen Roger II hær-
gede 1147 Grækenlands kyster og førte flere tusinde
silkeavlere og vævere med sig som fanger til Paler-
mo; derfra bredte silkekulturen sig til den italienske
halvø.

De første morbærtræer blev dyrket i Frankrig
omkring 1260, men det varede temmelig lang tid,
før silkeavl i Frankrig begyndte for alvor. Hen-
rik IV opmuntrede silkeavl, og under Ludvig XIV
fik den sit største opsving, da hans minister Colbert
udlovede præmier til de dygtigste silkeavlere.

I Tyskland blev de første forsøg på silkeavl gjort
i Rothenburg (c. 1600), senere i andre byer, uden
dog at opfylde de forventninger, man stillede til
dem. De første spor af silkeavl i Preussen findes
fra slutningen af det 16. århundrede, idet kurfyrst
Joachim II's datter i sin enestånd til sin død 1595
beskæftigede sig med silkekultur. Nogle år efter, da
kurfyrst Friedrich Wilhelm havde ydet franske
flygtninge beskyttelse i sit land, drev flygtningenes
efterkommere silkeavl, men senere blev den så godt
begyndt avl ødelagt ved ukyndig behandling af
silkeormene.

5. *Eventuelt*. Ingen ønskede ordet til dette punkt, hvorfor dirigenten erklærede generalforsamlingen for afsluttet.

Formanden takkede direktør Steen Wittrup for den udmærkede ledelse af generalforsamlingen, og forsamlingen sluttede sig hertil gennem håndklap.

Efter generalforsamlingen afholdtes et foredrag af civilingeniør Arne Kindstrand: Måling af metervarer. Dette foredrag, der var ledsaget af demonstrationer af den svenske målemetode, vil blive omtalt i næste nr. af Tidsskrift for Textilteknik. Endelig holdt mønt- og justerdirektør N. P. Nielsen et causeri over samme emne, hvorefter der var middag i Industriforeningens restaurant med taler af formanden, foreningens æresmedlem, direktør Erik Gravesen og af de nordiske gæster.

Aftenen afsluttedes med at direktør Sv. A. Barding foreviste den nye tekstilfilm, der var optaget på grundlag af arrangementerne på udstillingen »Dansk Textil« (oktober 1952) og som foruden en »hand-ling« (olddidspigen vakt tillive og på et eventyrligt visit på udstillingens stands sammen med sin møderne veninde) lod udstillingens arrangementer og kunstneriske inspirationer komme til deres fulde ret — vel i højere grad end det var muligt overfor en almindelig »publikummer« på selve udstillingen.

Meddelelse fra Terminologicentralen

Udvalget for textilterminologi

Det danske udvalg for textilterminologi (under Terminologicentralen) har udsendt sit tredje forslag: Forslag til terminologi vedrørende uld, til kritik. — Efter forslaget følger en indgående kommentar vedrørende uldens tekniske og handelsmæssige forhold etc. udarbejdet af textilingeniør Aage H. Klem.

*

The Danish Committee for Textile Terminology (a subdivision of the Permanent Board of Terminology) has issued its third publication: Proposed Terminology for Wool, eliciting criticism of the proposed terminology. The proposal is accompanied by comprehensive notes on the technical and commercial aspects of wool written by Mr. Aage H. Klem.

Textilfabrikantforeningen har i samarbejde med Danmarks tekstiltekniske Forening samt Terminologicentralen nedsat et terminologiudvalg med den opgave at bringe orden i den sprogforvirring, der gør sig gældende på mangfoldige områder inden for textilterminologien, og som bl. a. vil have betydning på områderne kvalitetsmærkning, toldnomenklatur etc.

Udvalget har udarbejdet efterfølgende Forslag 3*), der hermed offentliggøres til kritik. Forslaget er mangfoldiggjort og tilsendt enkelte institutioner og virksomheder og kan af interesserede rekvireres hos Terminologicentralen, Danmarks tekniske Bibliotek, Øster Voldgade 10, København K., så længe oplag haves. Bemærkninger til forslaget modtages samme sted inden 1. januar 1954.

Forslag 3. FORSLAG TIL TERMINOLOGI VEDRØRENDE ULD

Uld, en (ul') flertal mangler, no. og sv.: ull, fr.: laine (f), eng.: wool, ty.: Wolle (f).

Ved uld forstås fårets hårbeklædning.

NB. Andre dyrehår skal betegnes ved deres navne, for eksempel angora (fra angorakaninen), mohair (fra angorageden), kashmir, alpaka og kameluld.

Uldhår, et (ulhår') flertal det samme, også betegnet bundhår, grundhår, dunhår.

no.: ullhår, sv.: ullhår, fjunhår, bottenull, fr.: duvet (m), poil (m), eng.: wool, ty.: Wollhaar, Flaumhaar (n).

Bøjelige, krusede eller bølgeformede hår med eller uden marv.

Dækhår, et (dæghår') flertal det samme, no.: dekkhår, sv.: täckhår, grannhår, fr.: jarre (f), eng.: beard hair, ty.: Grannenhaar (n).

Lange, grove, svagt bølgeformede hår, som ofte har marv.

Stikkelhår, et (sdegelhår') flertal det samme, også kaldet dødhår,

no.: dødhår, stikkelhår, sv.: dödhår, stickelhår,

fr.: brin (m) court et raide, eng.: kemp, ty.: Stickelhaar, Schielhaar (n).

Hår med megen marv og nedsat evne til at optage farvestoffer.

Ren uld, en (re'n ul') flertal mangler, no. og sv.: ren ull, fr.: laine (f) pure, eng.: pure wool, ty.: reine Wolle (f).

Betegnelse for garn fremstillet af ny uld, samt for varer af sådant garn, eventuelt indeholdende højst 5 % effektgarner af andre fibre.

Heluld, en (helul') flertal mangler, no.: helull, sv.: helylle, fr.: tout laine (adj.), eng.: all wool, ty.: Reinwolle (f).

Betegnelse for garn fremstillet af ny uld eller oprevet materiale af ren uld, eventuelt indeholdende højst 3 % af andet materiale, samt for varer af et sådant garn med højst 5 % effektgarner af andre fibre.

Halvuld, en (halul') flertal mangler, no.: halvull, sv.: halvylle, fr.: demi-laine (f), eng.: half wool, ty.: Halbwole (f).

Betegnelse for garn eller varer fremstillet af mindst 50 % heluld eller varer med enten kæde eller skud af heluld.

*) Forslag 1 vedr. kemofibre, rayon, rayonuld m. m. er godkendt, se »Tidsskr. f. Textilteknik« 10. årg. (1952), s. 141. Forslag 2 vedr. silke er offentliggjort i sidste nr. (s. 151). Red.